

SECCIÓ DE SENDERS

A.E.TALAIA

DEL BAIX EBRE AL SOLSONÈS

13ª Etapa : EL FONOLL - SEGURA - VALLFOGONA - ALBIÓ - TALAVERA

20 de desembre 1992

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7 h
Sarral. Esmorzar.	8.15 h
Sortida cap a Passanant.	8.45 h
Passanant. Inici de l'etapa.	9.15 h
Segura. Reagrupament.	11.15 h 11.30 h
Balneari de Vallfogona de Riucorb. Reagrupament.	12 h 12.15 h
Tossal de Suró. Reagrupament.	13.30 h 13.45 h
Talavera de la Segarra. Reagrupament.	14.30 h
Sortida cap a Santa Coloma de Queralt.	14.45 h
Santa Coloma de Queralt. Dinar i visita.	15 h
Sortida cap a Vilanova.	17 h
Vilanova i la Geltrú.	18.30 h

Notes.-

- ** Esmorzarem a Sarral.
- ** Trobarem fonts pel camí.
- ** Finalitzarem l'etapa a Talavera però baixarem a dinar a Santa Coloma de Queralt.
- ** Si us plau, sigueu puntuals i respecteu els reagrupaments.

SECCIÓ DE SENDERS

A.E.TALAIA

DEL BAIX EBRE AL SOLSONÈS

13ª Etapa : EL FONOLL - SEGURA - VALLFOGONA - ALBIÓ - TALAVERA

20 de desembre 1992

En aquesta etapa, última de l'any, ens acomiadarem de la Conca de Barberà, comarca que hem travessat de banda a banda i que ens ha permès gaudir de paisatges tan variats com són les Muntanyes de Prades, la plana de la Conca pròpiament dita, o bé les suaus valls dels Comalats. Abans d'abandonar-la, però, encara visitarem un parell de poblets més, Segura i l'Albió, situats al seu extrem septentrional. Entremig de les dues visites, en passar pel Balneari de Vallfogona de Riucorb, farem un tast de la propera comarca que travessarem, la Segarra, en la qual hi entrarem de ple en arribar a Talavera de la Segarra.

En passar pel Balneari de Vallfogona pareu l'orella perquè el fantasma del rector es passeja per aquells indrets recitant els seus poemes.

SEGURA

El poblet de Segura es troba a la banda occidental del terme de Savallà del Comtat, a uns tres quilòmetres de la capital del municipi. Situat al migdia d'un petit tossal, a 784 m d'altitud, es formà a redós del seu castell de Segura, esmentat ja al començament del segle XII, quan Berenguer Sendred, que el devia tenir pels Cervera, el deixà testamentàriament el 1123 al seu fill Arnau. El 1266 fou cedit a l'orde de l'Hospital per la vídua de Guillem de Guardiola; a l'any 1380, l'orde comprà a la corona la jurisdicció total damunt del lloc. Posteriorment passà al capítol de Tortosa el qual el senyorejà fins al segle XIX.

Hom pot diferenciar a la població el nucli antic, delimitat pels carrers del Cementiri, Major i del Castell, on es construïren les cases fins al segle XIX. Al carrer Major es destaca, malgrat el progressiu deteriorament, l'antiga residència dels Masades, avui anomenada de Can Subies, edifici d'àmplies dimensions i bella factura, bastit al segle XVII com es pot constatar a la dovella central de la portalada principal que duu la data de 1629. En el segle actual, els habitatges s'han construït a banda i banda del carrer Nou, a la part oriental de la població.

De l'antiga església romànica de Segura, situada a la banda oriental del turonet on s'aixecava el castell, no en queda cap resta; al seu lloc es bastí el cementiri (1896) i les pedres serviren per a la construcció, a la fi del segle XVIII, de l'actual església, d'estil barroc, de planta grega, dedicada a l'Assumpta. Presideix el temple un altar neoclàssic que porta la data de 1833. Aquesta parròquia va dependre del bisbat de Vic fins el 1957 i després s'uní a Tarragona.

VALLFOGONA DE RIUCORB

El municipi de Vallfogona de Riucorb, amb els seus 10.97 km², és el segon en ordre de petitesa de tota la comarca de la Segarra. La seva demarcació forma un sortit comarcal en el confí amb l'Urgell i la Conca de Barberà. Com a terme fronterer les divisions administratives l'ha afectat variablement ja que pertany a la província de Tarragona, al partit judicial de Montblanc, però havia pertangut al de Cervera; fins el 1957 va ser del bisbat de Vic i després va passar a l'arxidiòcesi de Tarragona. La geografia, en canvi, abona la seva adscripció a la Segarra, puix que es considera com a part integrant dels **Comalats** o sector meridional dels altiplans d'aquesta comarca, delimitats al nord per la ribera de Cervera i al sud per la de Forès.

La demarcació de Vallfogona, anomenada en diverses èpoques **Vallfogona de Comalats**, **de Lorda** o **de Corbell**, s'estén per la vall mitjana del riu **Corb**. La vall té una altitud mitjana de 570 m al seu centre, però les serres d'ambdós costats passen de 700, essent més elevades les del migdia del riu, on el **cap de Cans** assoleix els 759 m. Per aquest costat penetren al terme els torrents o rieres de **Forès** i de **Saladern** que conflueixen amb el riu Corb a ponent del terme.

El terme compta amb més de 440 ha de bosc de pins, pinassa, pi blanc i alzinar; hi ha sectors erms o de pastures i més d'un terç del terme es destina a conreus predominantment de secà (cereals, llegums i farratges), també hi ha un bon sector d'oliveres i algunes restes de vinya. Per al conreu s'aprofiten alguns planells de les costes del sud, a més del pla on es situa la població i les vores del riu, on hi ha les hortes. Per al regadiu s'aprofita també l'aigua del torrent de Forès a través d'una petita sèquia.

Són especialment remarcables les **aigües minerals de Vallfogona** (fonts **Pudosa** i **Salada**), que brollen no massa lluny del poble, riu amunt. Aquestes aigües, molt abundoses, són clorurades i sulfatades i s'aprofiten sota control mèdic des de la fi del segle passat. A l'inici del segle actual es va construir el gran **Balneari de Vallfogona**, que després d'un temps de crisi ha tornat a revitalitzar-se modernament. L'afluència de banyistes i també d'estiuejants els mesos de juliol i agost ha estat causa de l'obertura prop del balneari d'hostals o residències i de diversos habitatges particulars en un dels indrets més frondosos i bonics de la vall.

Vallfogona amb 128 habitants el 1981, és avui dia un dels termes amb menys població absoluta de la comarca. En temps del seu famós rector, el 1626, tenia 70 cases i 410 habitants, xifra que va baixar fins a quasi la meitat a la fi del segle següent. Es recuperà al segle XIX, amb 534 persones el 1860, que amb algunes oscil·lacions va mantenir fins el 1930, que en tenia 538; després començà la inexorable davallada fins als 128 del 1981, amb una pèrdua del 20% de poblament entre 1975 i 1981.

El poble de **Vallfogona de Riucorb**, situat a 573 m d'altitud, es troba prop del riu i de la carretera de les Borges Blanques a Igualada que, més o menys paral·lela al riu, travessa la vall. Prop de la carretera s'han construït els carrers moderns, mentre que a l'interior hi ha el vell poble, de regust medieval, amb la **plaça Major**, altres placetes i racons evocadors. Molts dels carrers guarden noms antics, com el **del Portalet**, **d'Orient**, **del Pou** o **de la Font**.

Al sector alt de la població hi ha l'església parroquial de **Santa Maria de Vallfogona**, amb culte també a sant Llorenç. Aquesta conserva una portalada romànica, però en la major part té elements gòtics i d'èpoques posteriors que indiquen moltes reparacions. Entorn del 1385 l'escultor Jordi de Déu féu un retaule de pedra per a la **capella de la Concepció**, amb escenes de la vida de Maria, del qual modernament s'ha trobat una part. El famós rector Garcia va fer aixecar, amb la cooperació dels fidels, una **capella de Santa Bàrbara**, que va fer el mestre de cases de Cervera Miquel Rabiol i que es va inaugurar el 1617.

En un racó de la **plaça de l'Església** es veuen encara grans parets medievals, aprofitades després per fer-hi habitatges, que en la seva part posterior deixen veure la gran edificació que va ser el **castell de Vallfogona**, seu d'una comanda de templers i després d'hospitalers. Aquest castell ens recorda els primers temps de Vallfogona, lloc que va ser repoblat abans del 1038 com a resultat de la restauració que feren per aquests indrets els Queralt i els Cervelló. En aquells primers temps i fins avançat el segle XII la vall de Vallfogona s'anomenava *Vallis Alfedí* o **vall d'Alfeu**, nom que també surt en els documents com *Alfez* o *Alfoz* i que sembla correspondre a un antropònim d'un moro o cristià anomenat Alfeu.

A la fi del segle XII senyorejaven el lloc Gombau d'Oluja, descendent dels Queralt-Timor, el qual el 1190, junt amb la seva muller, va donar el castell de Vallfogona a l'orde del Temple; el 1197 va repetir i ampliar aquesta donació amb motiu d'entrar el matrimoni en aquest orde. Els templers el 1193 hi tenien ja instal·lada una preceptoria, que al principi del segle següent es va convertir en la **comanda de Vallfogona**. En depenien Albió i la torre i la quadre de Carbonells. **Carbonells** formava una quadra o terme autònom dintre del terme actual de Vallfogona, de la qual sols es coneix l'emplaçament. La comanda de Vallfogona va mantenir-se dintre de l'orde templer, sovint amb un comanador comú amb Barberà, fins a la seva dissolució el 1312; després va passar als hospitalers. El 1416 els hospitalers feren restaurar el castell, que continuà com a cap de comanda fins el 1811, dita **comanda de Vallfogona de Comalats**. Els comanadors havien comprat el domini i la jurisdicció del territori al rei Pere III el 1312 i per això hi administraven la justícia i tenien forques dins del terme.

Quan el comanador no residia al lloc hi tenia algun cavaller de l'orde i un batlle que el representaven. El poble, que era fortificat i tancat amb murs i torres (la **torre del Planell**, propera a la rectoria, es va demolir al segle XVIII), es regia per un consell que administrava la vida quotidiana i els béns comunals. També hi havia un hospital, que va continuar la seva tasca d'assistència als pelegrins fins al segle passat. De l'esplendor passada de Vallfogona i del seu culte és un indicatiu el fet que, a més del seu rector, durant els segles XV al XVIII hi hagués a l'església uns altres quatre sacerdots beneficiats.

Dintre del terme en la seva part alta, al lloc conegut pel **pla de Sant Pere**, hi ha les restes de l'antiga capella de **Sant Pere dels Bigats**. Existia al segle XIII i el 1346 fou reedificada per un rector de Vallfogona; ara només en resten unes poques ruïnes.

En parlar de Vallfogona cal fer esment forçosament del famós literat Francesc Vicent Garcia i Torres, conegut pel *Rector de Vallfogona*. També val la pena recordar Mn. Ramon Corbella i Lloret, eclesiàstic i militar nat a Vallfogona el 1850 i mort a Vic el 1924, familiar i

secretari de visita dels bisbes de Vic Josep Morgades i Josep Torres i Bages. S'ordenà sacerdot el 1882 i durant la Tercera Guerra Carlina obtingué el grau de comandant. Fou ascendit a canonge de Vic el 1901 i hi desplegà una notable activitat literaria. Entre els seus estudis més notables de tipus històric cal remarcar *Lo nostre poble. Aplech de notícies fahents per a la història de Vallfogona*, editat a Vic el 1898, *Lo rector de Vallfogona i los seus escrits* (1921), *La aljama de jueus de Vich* (1909), *Nous datos sobre els bandolers Serrallonga i Rocaguinarda*, una *Guia del bisbat de Vich* i altres treballs apareguts sovint en articles en la premsa vigatana. Té un monòlit erigit al seu poble.

EL RECTOR DE VALLFOGONA

Francesc Vicent Garcia i Torres, conegut pel **Rector de Vallfogona**, va néixer a Tortosa el 1582 i estudià a Lleida i a Vic, on fou ordenat el 1605; el 1607 guanyà per concurs la parròquia de Vallfogona, on residí fins el 1621. Fou partidari dels nyerros i amic de Rocaguinarda, a qui dedica un sonet. Participà en certàmens i és autor de moltes poesies artificioses i elegants i d'altres de satíriques i fins i tot grolleres, amb un llenguatge ple de cultismes i castellanismes imitat per molts autors del segle XVII (el *vallfagonisme*). El 1621 passà a ser secretari del bisbe de Girona, ciutat on predicà l'oració fúnebre pel rei Felip III. Sembla que el 1622 féu un viatge a Madrid, on es relacionà amb els grans poetes de l'època, com Lope de Vega. Retornà després a Vallfogona, on morí el 2 de setembre de 1623.

Tot i la gran popularitat que tinguè des del primer moment la seva extensa obra poètica i d'una manera especial la de caire humorístic i escatològic, una part d'aquesta no fou publicada fins al 1703 per l'Acadèmia Desconfiada de Barcelona amb el títol: *L'harmonia del Parnàs, més numerosa en les poesies varies de l'atlant del cel poètic, lo doctor Vicent Garcia*. L'edició tingué un èxit notable i fou reimpressa aquell mateix any. Posteriorment se'n feren noves edicions, una el 1770 (prohibida per la Inquisició el 1782) i deu durant el segle XIX, moltes de les quals incompletes i amb poques garanties respecte la fidelitat i l'autenticitat dels texts.

La seva fama d'home intel·ligent i picaresc ha originat tot un seguit d'anècdotes, la majoria inventades. Contribuí a això l'obra teatral de Frederic Soler *Pitarra* titulada *Lo Rector de Vallfogona*, editada el 1871, el 1874 i el 1908. La seva millor biografia la féu el vallfagoní Mn. Ramon Corbella. El poble li dedicà un monument el 1951 i el 1975 se celebraren a Vallfogona unes jornades en honor seu; el 1982 es va commemorar el quart centenari del seu naixement. A les rajoles que anuncien el nom dels carrers del poble s'hi han escrit frases literàries i versos seus.

Com a mostra de la seva obra reproduïm un poema recollit en el volum *Poesia eròtica i pornogràfica catalana del segle XVII*, d'Edicions dels Quaderns Crema, a cura d'Albert Ros-sich, pàgina 62. En aquest poema el protagonista invectiva contra una dona que interessadament s'havia fet l'estreta davant les requisitòries d'ell, i proclama la seva virilitat, única riquesa que posseix:

*¡Ai, cap de déus en vós, nimfa de aigüera,
que us ho vull dir ab frase catalana!
¿No us era molta sort que ma sotana
tocàs vostra faldilla mondonguera?*

*¿No sabem tots que en vostra claveguera
entren mil reguerons cada setmana,
i que en l'obert clivell d'eixa magrana
piquen tots los pardals d'esta ribera?*

*Si per desopilar-me de pecúnia
al florejat tenor de mon precari
voleu mostrar-vos espinosa i grave,*

*perquè us vull traurer prest de aqueixa angúnia,
sapiau qué és lo tesor de mon armari:
dos prunes solament, i un famós rave!*

En el mateix volum, pàgina 66, n'hi ha un altre on un capellà conta com va passar una nit amb una dona sense haver pogut dormir en cap moment:

*Desitjós una nit de calar brotxa,
estimulava'm tant la carn traïdora
que, a falta de un bon llit i una senyora,
una mossa prengué i una llitotxa.*

*Desfiu-me lo manteu, llevi'm la clotxa,
i era tan servicial la pecadora
que, com si de molts anys son amo fóra,
de ses mans me descalça i desabrotxa.*

*Durà'm lo gust mig quart; la nit, mil dies;
la duresa del lloc molgué'm los ossos:
Restà qual jo content ella pagada,*

*pui, deixades a part mil avaries,
tals eren los llançols de bruts i grossos
que no li pogué dir: "Bon jorn, flassada!"*

Finalment, del volum *Versos Bruts*, publicat per la mateixa editorial, a cura d'Empar Pérez-Cors, reproduïm aquest fragment del llarg poema *A un assumpte llépol*, pàgina 18:

*No serà persona cuerda
ni manco estimada en res,
ni tampoc bon portuguès,
qui dirà mal de la merda;
que encara que sia verda,
blanca, negra, parda o groga,
no és just que ningú se moga
per a dir sia dolenta,
perquè, encara que és pudenta,
és antiquíssima droga.*

*Los droguers de Sarrià
la contemplen nit i dia,
i els causa gran alegria*

quan se'ls converteix en gra.

Los uns diuen: "Merda és pa!"

Altres diuen: "Merda és vi!";

i, si en beuen de matí,

mai de la merda se olviden,

més que més quan vos conviden

a vós, a aquell, i no a mi.

ALBIÓ

El poble d'Albió, situat a la part més occidental del terme de Llorac, al límit del de Vallfogona de Riucorb, a poca distància del Balneari, és emplaçat damunt d'un tossal, a la part dreta del riu Corb; la població es formà a redòs del castell d'Albió, situat en un tossalet, i del qual queden encara els fonaments. Passà a l'orde del Temple el 1170 arran de l'ingrés en un convent de Berenguer de Montargull; a la fi del segle XIII s'integrà a la sots-preceptoria de Vallfogona, dins de la comanda de Barberà. Després de la dissolució de l'orde del Temple, Albió, juntament amb la Torre d'Albió, passà a l'Hospital (1317), formant part de la comanda hospitalera de Vallfogona. El prior de Catalunya, el 1380, comprà la jurisdicció del lloc al rei Pere i la mantingué fins a la fi de les senyories. El lloc comptava amb 4 focs el 1358 i 10 vers el 1380; el 1830 tenia 49 habitants.

L'església parroquial de Sant Gil d'Albió es troba situada a la part oriental del poble, formant un conjunt exempt amb el cementiri i la casa rectoral. És romànica de transició al gòtic i la seva planta és de creu llatina, amb dues capelles adossades al costat dret de la nau. S'hi entra a través d'una portalada romànica, adovellada, al damunt de la qual hi ha un relleu amb una creu al mig, i sant Joan i la Verge als costats. Les voltes són ogivals que arrenquen de pilars amb capitell romànic, adossats a les parets.

Sota el tossalet on hi ha emplaçada la vila, i vora el marge dret del riu Corb, es troba el Molí d'Albió, construcció massissa datable al segle XIII, amb matacà damunt la portalada. És l'únic que resta dels tres documentats al segle XIII.

TALavera DE LA SEGARRA

El municipi de Talavera, de 30.05 km², és situat al sud de la comarca de la Segarra, al límit amb la Conca de Barberà i l'Anoia. La seva demarcació és formada per una conca envoltada de serrats suaus i arrodonits amb altures que oscil·len entre els 580 i els 850 m entre els quals es destaquen la serra de Bellmunt amb 794 m d'altitud, la de Montfred amb 834, la de Montargull amb 854, la de Suró amb 829 i la del castell i poble de Talavera amb 791.

Dintre l'ampla fondalada delimitada per aquests serrats es forma el torrent del Bordell i el riu d'Ondara, que neix prop de Pallerols, a l'indret on hi hagué el castell i lloc d'Ondara i que en el seu sector inicial és conegut també per barranc de Civit. A la conca d'aquest riu, d'uns cinc quilòmetres de diàmetre, la nit del 22 al 23 de setembre de 1874 va caure un aiguat tan fort que s'emportà el molí de Pallerols i causà desastres a tota la ribera.

Al segle passat, el conreu primordial del terme era la vinya, que s'estenia per totes les solanes amb feixes graonades i fins pels fondals. Després de la fil·loxera, en replantar-se les vinyes amb els ceps americans, el conreu disminuí a menys d'un terç i avui en dia la vinya ha desaparegut del tot. Actualment es conreen unes 2400 ha de terreny, dedicades primordialment a blat, ordi i civada i ametllers. A les vores del riu d'Ondara hi ha unes 10 ha de regadiu, on es cullen patates i hortalisses. El sector forestal té unes 200 ha de pins, roures i alzines, molta part, però, de simples rebolls. Com a la resta de la comarca la cria de bestiar porcí, de llana i l'avicultura complementen l'economia rural, sense comptar, però, amb grans exportacions.

El municipi és format per diversos nuclis que corresponen a les antigues parròquies; així tenim el poble de Talavera amb l'agregat de Suró, avui ja deshabitat, el llogarret de Pavia, el de Civit, amb el nucli abandonat del Bordell i l'ermita de Santa Fe, i els poblets de Bellmunt de Segarra i Pallerols. Totes les parròquies d'aquest municipi inicialment pertanyien al vell comtat d'Osona-Manresa i formaven part de la diòcesi de Vic fins que el 1957 es van unir a la de Solsona per tal com pertanyien a la província de Lleida. El 1860 el municipi contava amb una població de 861 habitants però des d'aleshores ha seguit una davallada constant, que li dona 855 habitants el 1900, 739 el 1940, 431 el 1970 i 359 el 1981.

El poble de Talavera s'aixeca a la part occidental del terme, a 775 metres d'altitud, en el pendent d'una muntanya coronada per l'antic castell. L'església parroquial de **Sant Salvador de Talavera** es troba a pocs metres de les cases del clos urbà, al cim de la serra. Conserva una portalada romànica del segle XII i un pany de paret; l'eixemplaren modernament i li donaren un senzill estil neoclàssic i posaren l'entrada a la façana de llevant. Les restes del **castell de Talavera**, situades dins del poble al punt més elevat, es confonen amb la construcció d'una casa; camí de la Guàrdia Lada i Suró, cap a ponent hi ha una torre cilíndrica, mig esbotzada, que s'anomena el **Molí de Vent**. Dins del nucli es conserva algun carrer cobert i el **carrer del Call**; també tenia una capella dedicada a la **Mare de Déu del Roser**. Entre les famílies del poble cal destacar el cognom *Truiols* o *Trullols* que hi perdura des de fa set centúries.

Els Alemany de Cervelló eren senyors de Talavera al segle XII, i Guerau Alemany de Cervelló la cedí al seu nebot Guillem d'Aguiló; aquest llinatge la senyorejà fins a la segona meitat del segle XIV, que passà per parentiu a la família So; els Joans i Antonis de So s'hi succeïren fins al 1563. Els Burguès i de So, o Burguès i Santcliment foren després els senyors d'aquests pobles; el 1753 el titular era Don Gaietà Maria de Santcliment de Pignatelli, marquès de Rubí. Dintre l'església parroquial es conserva un sarcòfag de pedra amb un relleu d'una àguila i una campana a l'exterior de la caixa, i a la tapa hi ha les figures jacentes d'un cavaller i una dama, amb la vestimenta del segle XIV; hom pensa que podria correspondre a la sepultura d'un Aguiló i una So.

SANTA COLOMA DE QUERALT

El municipi de **Santa Coloma de Queralt**, d'una extensió de 33.96 km², té una forma allargassada de nord-est a sud-oest i confronta al nord amb els termes de Llorac i Talavera (aquest darrer de la comarca de la Segarra); al nord-est amb Argençola (de l'Anoia); a l'oest amb els municipis de Savallà del Comtat i Conesa; al sud amb les Piles i a l'est amb els de Bellprat i Tous (de l'Anoia). El municipi comprèn, a més de la vila de Santa Coloma, els pobles de la **Pobla de Carivenys**, les **Roques d'Aguiló** i **Aguiló**, aquest darrer a la partió entre les conques de la riera de Clariana i del Gaià, al sector del torrent de Claret, també dit dels

Ferriols, que desguassa al Gaià prop del límit del municipi amb el de Bellprat. El torrent de Claret recull les aigües d'una sèrie de rases, entre les quals es destaquen la que es forma sota les masies d'Almenara, la **del Mas de la Teuleria**, sota mateix d'Aguiló, la **rasa de l'Aumella**, sota Santa Fe de Montfred; recull també les aigües de diverses fonts com la **del Mas d'En Guixet**, la **del Ferro**, la **de l'Arc**, la **dels Enamorats**, etc. Tot això fa que el torrent de Claret sigui més cabalós que el tram inicial del Gaià, que només rep les aigües del torrent de la **Barquera**, a la minsa font del **Badia**. A primera de segle, aquest torrent era prou cabalós per abastar un **molí fariner**, el de **Na Bruna**, situat prop de la **deu del Gubià**, al lloc on s'uneix amb el Gaià.

La vall del Gaià és tancada a tramuntana pel cim de la **Moscallona**, de 791 m d'altitud, i per les **serres de Montargull i de Montfred** (entre els 791 i els 854 m); a ponent pel coll de **Rauric** (780 m) i l'**altiplà del Codony** (entre els 765 i els 802 m); a migdia pel coll de **Guialmons** i pel **Collblanc**.

A llevant confronta amb el torrent de Claret i la **serra de Mercadell** (826 m) i al nord-est amb Santa Fe de Montfred (834 m), el poble d'Aguiló i les masies d'Almenara (804 m).

La **riera de Clariana** neix sota Aguiló i és tributària de l'Anoia. Dins la seva vall hi ha l'agregat de les **Roques**, al peu del torrent, i de la **Pobla de Carivenys**, més enfilada, al peu de les masies de **Ferran** (727 m), que tanquen la vall a llevant. A ponent la vall és tancada per la **serra de Rocamora** (per damunt dels 800 m d'altitud), on hi ha les masies de **Cal Plaça**, **Can Fulla**, **Ca N'Esteve** i les **Torres de la Serra**.

Segons el fogatjament de 1365 al terme de Santa Coloma hi havia 145 focs, que vers 1380 havien ascendit fins a 161. Per causa de l'expulsió dels jueus el 1492, però també per les pestes anteriors i dels terratrèmols del 1427 i del 1430, el 1497 hi havia només 101 focs. La població anà augmentant progressivament fins arribar a un màxim de 3474 habitants el 1930; després de la guerra aquest nombre ha devallat sensiblement: el 1970 només se'n varen registrar 2663.

Les masies del terme eren 37 l'any 1895, on vivien 205 persones i el 1935 hi havia 45 masos amb 228 habitants. En l'actualitat, els masos no són habitats, i la majoria en ruïna; restem dempeus el **Mas d'En Bries**, el **Mas d'En Guixet**, el **del Comte**, el **dels Ferriols**, el **d'En Xup** i algun altre.

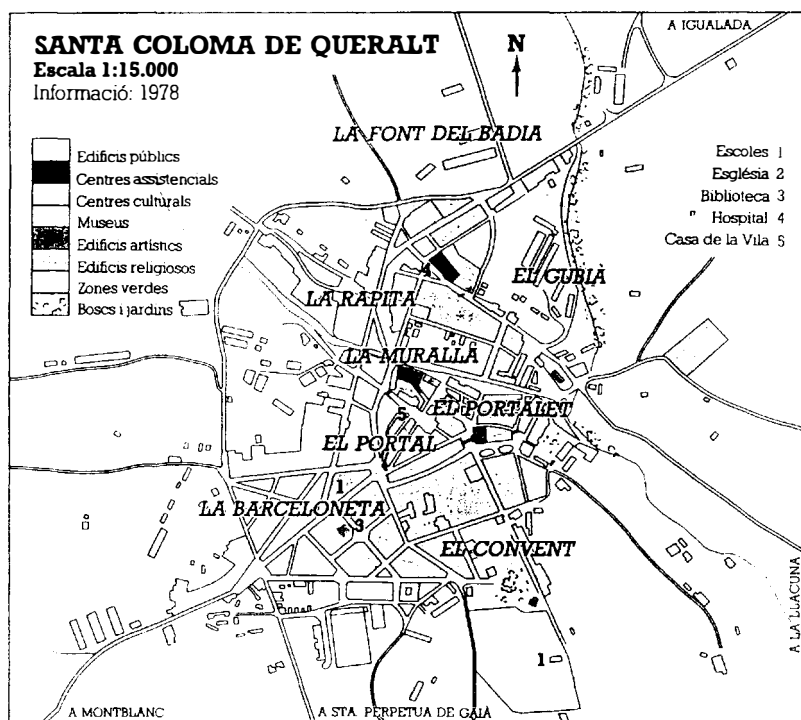
El conreu de cereals és documentat ja d'antic, així com diversos molins fariners. A més de

l'esmentat **Molí de Na Bruna**, situat al torrent de Claret prop de la deu de Gubià i citat ja el 1301, hi havia un seguit d'altres molins que s'alimentaven de l'aigua de la resclosa de l'**Escorxador**. El primer que prenia l'aigua de la dita resclosa era el **Molí Nou**, anomenat el 1301 **Molí de Bofi**, que passava l'aigua sobrant, per mitjà d'una sèquia i un petit aqueducte, al **Molí de la Torre** (conegut el 1415 per **Molí del Senyor** i després per **Molí d'En Gilabert**). Aquest, al seu torn, cedia aigua al **Molí de Pocarull**, per mitjà d'una sèquia que seguia el camí dels molins i passava dessota el **pou de Gel**, documentat el 1305. Aquest molí cedia aigua pel mateix sistema al **Molí del Petronillo**, documentat al segle XV com **Molí de Requesens**, al confí del terme. El darrer dels molins proveïts per l'esmentada resclosa era el **Molí Vell**, o de **Dalt**, o de **Sant Gallard**, ja al municipi de les Piles. A pocs metres del molí del Petronillo, vora el riu, hi havia el **Molí del Sol**, la resclosa del qual era al gorg de la Ferrera. El 1862 aquests molins encara funcionaven i cadascun, per terme mitjà, molia una quartera de gra diària. A la fi del segle passat restaren en desús els molins fariners d'aigua, per causa de la implantació dels molins de tracció animal, de vapor després i el 1913 pels nous sistemes elèctrics.

La població té el seu origen en l'església de Santa Coloma, dins del terme del castell de Queralt, que al segle X era un bastió avançat del comtat de Barcelona. La notícia més antiga que el menciona és un document del 976, per mitjà del qual el comte Borrel II ven al vescomte Guitard el castell de Queralt, que li pertanyia per conquesta del seu avi Guifre i per testament del seu pare Sunyer. El 1002 la seva propietat fou discutida entre Sal·la, bisbe d'Urgell, i Bernat Sendred de Gurb i el castell restà en mans del llinatge d'aquest darrer, el fill del qual, Bernat Guillem de Gurb, s'intitulà de Queralt. Inicialment el castell de Queralt fou centre de la **baronia de Queralt**, però avançada la conquesta ho fou la vila de Santa Coloma de Queralt; la baronia comprenia a més del terme de Santa Coloma, els de Bellprat, Aguiló, Montargull, Bordell, Rocafort i Rauric. El 1599 un descendent de Guillem de Gurb, Pere de Queralt i d'Icard, rebé el títol de comte de Santa Coloma.

La vila de Santa Coloma de Queralt, es situada prop de la capçalera del Gaià a 675 m d'altitud. Segons mossèn Joan Segura, antigament hi havia tres petits nuclis, un entorn de l'església, dit la Vila Vella, l'altre prop de la Carlania, o la Vila Nova, i el tercer vora el palau dels barons, després dels

comtes, de Santa Coloma, nucli que s'anomenava la **Pobla de Montpaó**. Aquests petits nuclis en créixer es degueren anar acostant i degueren formar la vila, explícitament documentada com a tal el 1294, quan es construïren les portes per als tres portals que aleshores hi havia, del qual es dedueix que ja era emmurallada. El 1471 ja són documentats els sis portals de la vila, dels quals es conserven el de Cervera, del Martí, de Santa Maria o de l'Església i el de Santa Coloma. El d'en Roca i el de Sant Magí han desaparegut. De la

vila medieval es destaquen també dues places porxades, la **plaça de l'Església**, anomenada **plaça de l'Om** el 1349, i la **plaça Major**, documentada el 1348 com a **plaça de les Eres**. En un racó de la plaça de l'Església hi ha el **portal dels Jueus**, que dona pas a l'antic **carrer dels Jueus**, ara de les **Quarteres**. Els jueus de Santa Coloma s'hi instal·laren a mitjan segle XIII i hi visqueren fins el 1492, que foren expulsats. La comunitat jueva tenia un hospital, banys i sinagoga.

A partir del segle XVIII la vila s'expandí fora de la muralla. S'edificaren els ravals dels **Capellans**, de **Santa Coloma**, de **Cervera**, de **Sant Roc** i la **plaça del Poblet**, i la muralla progressivament, en perdre la funció defensiva, va anar quedant amagada pels edificis que aprofitaren la paret existent.

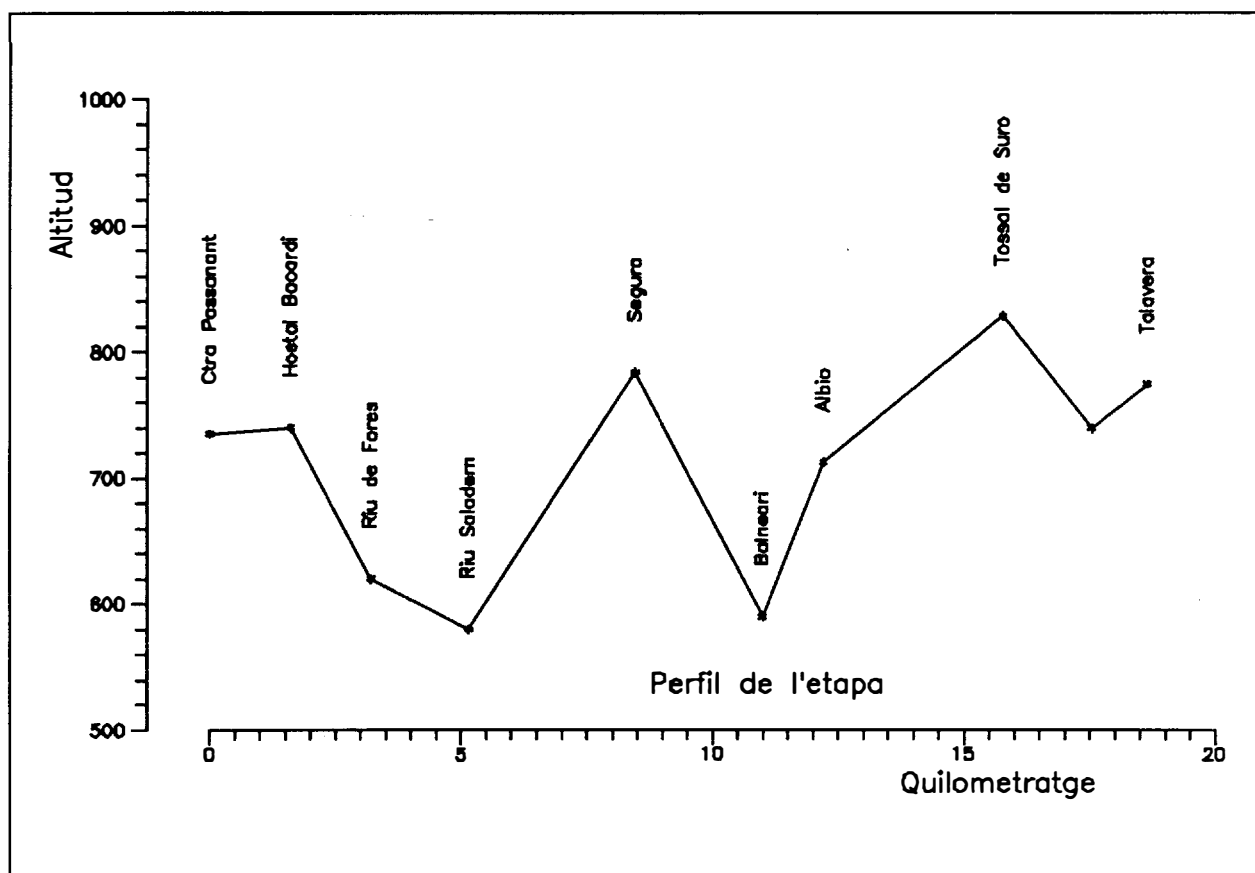
Entre els monuments principals que hi ha a la vila cal destacar l'església parroquial de **Santa Coloma de Queralt**, gòtica, que substituï la primitiva; fou començada el 1331 i la seva construcció durà fins el 1587. Té uns bells finestrals amb traceries gòtiques i un campanar monumental, de torre, començat el 1600 i acabat el 1649. Hi ha un notable retaule d'alabastre obra de l'escultor Jordi Joan, acabat el 1387. A l'extrem del carrer de les Quarteres hi ha el **portal del Castell**, que dona a la plaça d'armes on, a més del castell, hi ha la façana de l'església de l'antic **Hospital de Santa Magdalena**, traslladada ací el 1923. Del palau o castell de **Santa Coloma**, la part més antiga és la torre mestra, de planta circular, que s'ha conservat en un racó, voltada d'altres edificacions. La façana principal del palau dels comtes de Santa Coloma sembla obra del segle XVII; s'hi obre un magnífic portal de mig punt amb gran dovellatge. A l'antic oratori del palau hi havia el **retaule dels Sants Joans**, gòtic, que avui és al Museu d'Art de Catalunya.

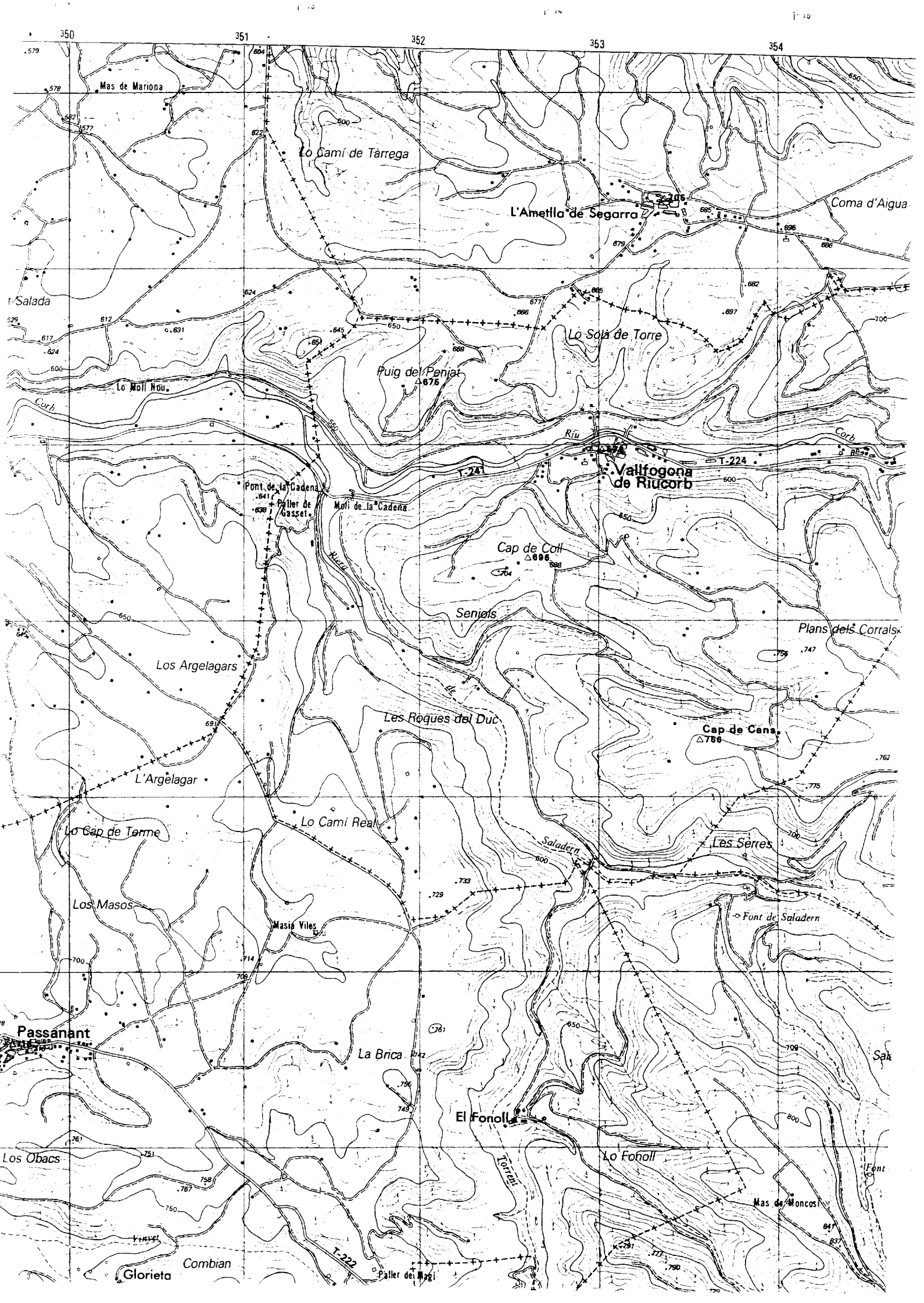
El monument més destacable de la vila és l'església de **Santa Maria de Bell-lloc**, situada a extramurs. Entre el 1270 i el 1321 fou monestir dels deodonats i el 1335 s'hi instal·laren frares mercedaris, que hi restaren fins a la desamortització el 1835. L'església és un magnífic temple de transició del romànic al gòtic que conserva una bella portalada romànica, de l'escola lleidetana, datada vers el 1230; hi ha figures bíbliques i capitels i arcades ornamentades amb motius vegetals. A l'interior, en una capella gòtica, hi ha el **sepulcre gòtic de Pere de Queralt i Alamanda de Rocabertí**, obra de Pere Aguilar i Pere Ciroll, aquest darrer de Santa Coloma. Prop de Bell-lloc, a la deu de Gubià, hi ha la **font dels Comtes**, dita popularment la **font de Canelles**, construïda el 1614 per Dalmau de Queralt.

BIBLIOGRAFIA

- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 9. La Segarra, l'Urgell i la Conca de Barberà.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1ª Edició, 1983).
- ## Gran Enciclopèdia Catalana.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1ª Edició, 1969).
- ## Això és Catalunya. Guia del Patrimoni Arquitectònic.
Departament de Cultura de la Generalitat.
Editorial Plaza i Janés. Barcelona. (1ª Edició, 1988).

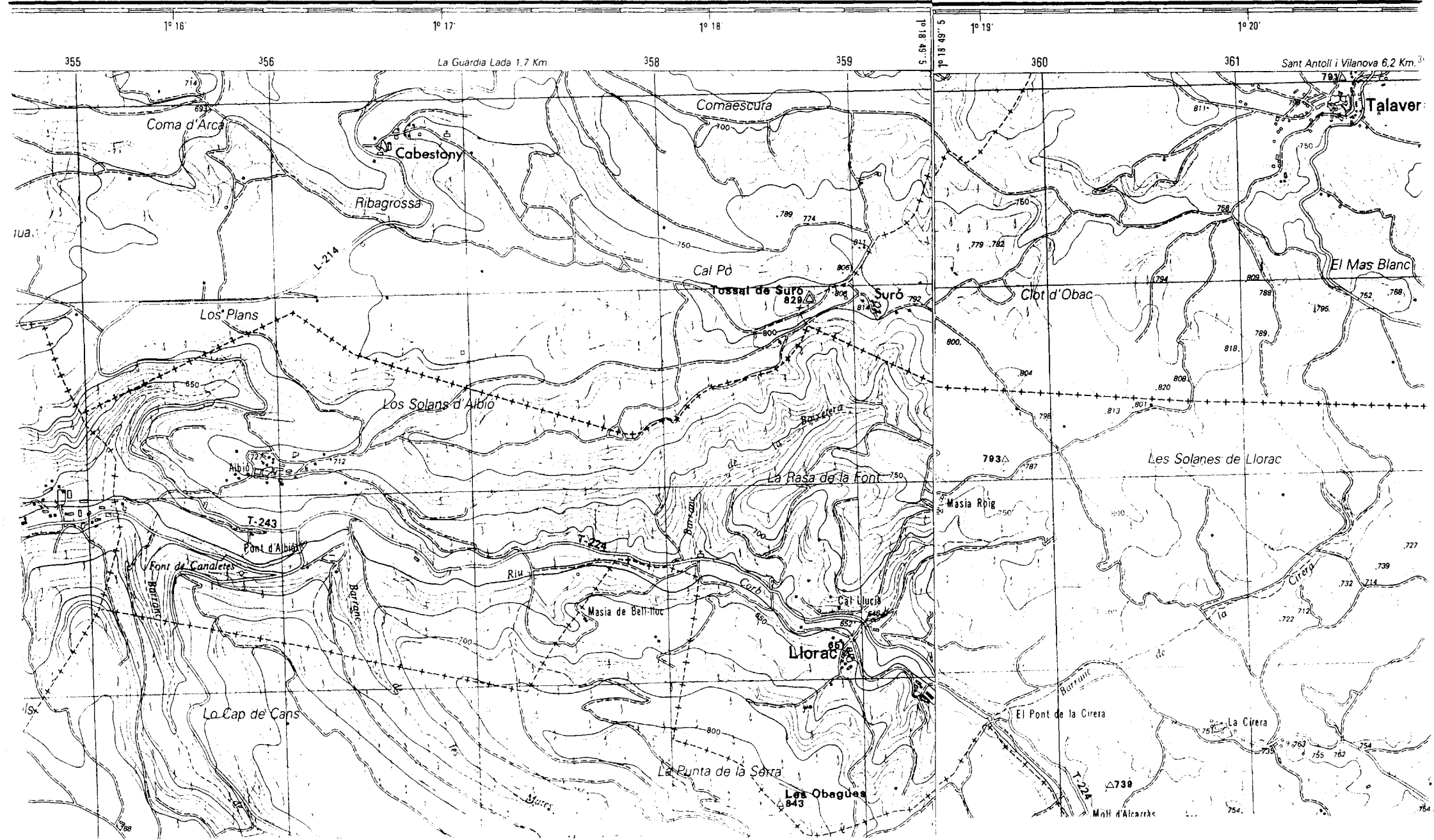
- ## Poesia eròtica i pronogràfica catalana del segle XVII
 Introducció, edició i notes a cura d'Albert Rossich
 Edicions dels Quaderns Crema. Sèrie gran nº 9. Barcelona. (1ª Edició, 1985).
- ## Versos bruts.
 Pròleg, edició i notes a cura d'Empar Pérez-Cors.
 Edicions dels Quaderns Crema. Sèrie gran nº 11. Barcelona. (1ª Edició, 1989).
- ## Topoguaia del GR-7-1. 1er Fascicle : Pinós - Vallfogona de Riucorb.
 Comitè Català de Senders de Gran Recorregut. (1ª Edició, 1986).
- ## Topoguaia del GR-7-1. 2^{on} Fascicle : Vallfogona de Riucorb -Prades.
 Comitè Català de Senders de Gran Recorregut. (1ª Edició, 1988).
- ## Guimerà (34-15) 390-III. MTNE.
 Dirección General del Instituto Geográfico Nacional. (1ª Edició, 1984)
 Escala 1:25.000
- ## Santa Coloma de Queralt (34-15) 390-IV. MTNE.
 Dirección General del Instituto Geográfico Nacional. (1ª Edició, 1984)
 Escala 1:25.000
- ## Dibuijos d'En Bernat Salvador.

390
(34-

ESCALA 1:24 TOPOGRÁFICO NACIONAL

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Advertiment: Degut a la impossibilitat temporal de fer prèviament el recorregut no s'ha pogut elaborar la corresponent descripció d'aquesta etapa per la qual cosa ens hem vist obligats a fer-ne la traducció de la topo-guida. Perdoneu les molèsties.

	Horari		Quilòmetres
Parcial	Total		

0.00	0.00	0.000
------	------	-------

Comencem l'etapa a la cruïlla de la pista que va de Passanant a Vallfogona de Riucorb amb l'antic camí ral que venia de Forès (735 m). Hem de seguir aquest camí ral en direcció a Forès.

0.20	0.20	1.600
------	------	-------

Arribem al costat de les ruïnes de l'antic hostal Bacardí (740 m); ací hem d'abandonar el camí que seguïem i continuar pel trencall que baixa cap a l'esquerra en direcció al Fonoll.

0.20	0.40	3.200
------	------	-------

Després de la llarga baixada el camí creua agual el riu de Forès i continua per l'altra riba (620 m): A la dreta, enlairada, tenim l'església del Fonoll.

Durant una estona anem paral·lels al curs de l'aigua; més endavant ens n'allunyem fent un revolt cap a la dreta.

0.07	0.47	3.700
------	------	-------

Desemboquem en un camí transversal que ve del poblet del Fonoll; és el GR-7-1 que abandonarem a l'anterior etapa per anar cap a Passanant. L'hem de seguir cap a l'esquerra.

0.08	0.55	4.250
------	------	-------

Creuem novament el riu de Forès i continuem per la seva riba esquerra.

0.14	1.09	5.150
------	------	-------

Som a la confluència de les valls de Conesa i de Forès (580 m); tornem a creuar el riu de Forès i seguidament el de Conesa. S'arriba en un ample camí de carro; de seguir-lo cap a l'esquerra faríem cap al molí de la Cadena, situat a la carretera de Guimerà a Vallfogona. No saltres l'hem de seguir cap a la dreta pujant pel fons de la vall.

En aquest indret conflueixen quatre termes municipals: els del Passanant, Conesa i Savallà del Comtat, de la Conca de Barberà, i el de Vallfogona de Riucorb, de la Segarra, i nosaltres els trepitjarem tots ells. Veníem del terme de Passanant, hem travessat per uns metres el terme de Conesa i ara estem en el de Vallfogona i, abans d'arribar a Saladern, ja haurem entrat en el de Savallà.

0.13 1.22 6.080

S'arriba al peu del llogarret de Saladern que rep aquest nom per una font d'aigua salada situada prop del caseriu. Ací hem de deixar el camí que puja vers Saladern travessant el torrent i anar cap a l'esquerra per un camí poc fressat que aviat comença a enfilar-se.

0.03 1.25 6.320

Trobem una bifurcació; cal anar cap a l'esquerra pujant amb fort pendent pel vessant nord de l'àmplia vall.

0.27 1.52 7.700

Sota nostre, a la dreta del camí, hi ha l'antiga Font de Segura, que actualment està seca perquè bombegen la seva aigua directament al poble. Continuem pujant pel camí.

0.12 2.04 8.460

Arribem al capdamunt de la llarga pujada; el GR continua cap a l'esquerra. A uns 200 metres es veuen les cases del poble de Segura (784 m); val la pena arribar-hi car, a més de les restes del seu castell, es conserven encara algunes cases amb façanes i finestres de caire medieval. Hi trobarem una bona font.

0.08 2.12 8.990

Fem cap en una bifurcació enfront d'una masia amb una cisterna al costat de l'entrada. El camí de l'esquerra ens portaria al poble de Vallfogona; hem d'anar cap a la dreta, vorejant la masia.

0.10 2.22 9.720

Abandonem el camí que seguíem i continuem per un altre que surt en angle recte cap a l'esquerra. Baixem ràpidament per entremig de conreus i clapes de bosc de pins i de roures.

0.04 2.26 10.010

Deixem un camí a l'esquerra; continuem baixant. Per ací sortim del terme de Savallà del Comtat, de la comarca de la Conca, i entrem en el de Vallfogona de Riucorb, de la Segarra.

0.07 2.33 10.430

Trobem una bifurcació. La branca de l'esquerra va a creuar el barranc; nosaltres seguim per la de la dreta.

0.08 2.41 11.000

Desemboquem a la carretera de Corbera a Santa Coloma de Queralt justament enfront del Balneari de Vallfogona de Riucorb d'aigües minero-medicinals d'acreditada fama (590 m).

Hem de seguir la carretera cap a la dreta, vorejant els xalets que s'han construït a l'entorn del balneari.

En arribar al capdavall dels "Xalets Martí" hem d'abandonar la carretera i continuar vers l'esquerra per un camí de baixa cap al llit del riu Corb. Després seguim paral·lels al seu curs aigües amunt.

0.08 2.49 11.530

Creuem el riu Corb a gual i ens enfilem per l'altra riba; tot seguit hem de deixar el camí que se'n va cap a la dreta i continuar per un senderol una mica confós que va a passar pel costat de la caseta de l'estació de bombeig d'aigües del poble d'Albió. Pugem pel vessant solell de la vall. Sortim del terme municipal de Vallfogona i entrem en el de Llorac, que torna a ésser de la comarca de la Conca de Barberà.

0.07 2.56 11.760

El senderol travessa diagonalment la carretera de Cervera a Rocafort; continuem pujant.

0.09 3.05 12.220

Entrem en el poblet d'Albió (713 m), habitat per unes poques famílies que viuen de l'agricultura. Hem de seguir per l'únic carrer cap a la dreta.

0.06 3.11 12.690

Sortim del poble per la seva carretera d'accés; uns pocs metres més endavant hem de deixar-la i continuar per un camí de carro que passa per la part alta del terreny en direcció est. Aviat voregem unes granges de nova construcció.

0.06 3.17 13.130

A l'esquerra deixem un camí ample; és el camí de la Font que també ens menaria a Suró. Nosaltres seguirem pel de la dreta que s'enfila per anar a passar per la part superior del turó

travessant un bosc molt frondós de pins i alzines.

0.05 3.22 13.310

Al capdamunt de la pujada trobem una bifurcació; hem de continuar la branca de l'esquerra. El camí segueix el límit entre els termes municipals de Llorac i Montoliu de Cervera, que també ho és entre les comarques de la Conca de Barberà i la Segarra i les províncies de Tarragona i Lleida.

0.05 3.27 13.710

Arribem en una nova bifurcació; ací també escollim el camí de l'esquerra.

0.10 3.37 14.520

Troblem un altre enforcall de camins i anem, altra volta, per la branca de l'esquerra. Uns metres més endavant creuem un camí de carro.

0.09 3.46 15.060

Passem pel costat d'una caseta mig derruïda; tot seguit el camí comença a baixar ràpidament.

0.01 3.47 15.110

Desemboquem en un camí més ample; és el camí de la Font que havíem deixat anteriorment. L'hem de seguir cap a la dreta.

0.09 3.56 15.670

Troblem una cruïlla de camins; escollim el que se'n va en direcció nor-est. Abandonem el terme de Llorac i entrem en el de Talavera de la Segarra.

0.02 3.58 15.780

Arribem en una pista més ample i la seguim vers la dreta. Aviat passem pel peu del vèrtex geodèsic de Suró (829 m). Hi ha un camí que s'enfila fins al cim; és aconsellable pujar-hi per l'àmplia panoràmica que s'hi pot gaudir.

0.07 4.05 16.440

Hem arribat al caseriu de Suró; passem per entremig dels edificis on podem admirar una curiosa font i continuem per un camí de carro baixant en direcció sud-est.

0.04 4.09 16.740

El camí bifurca; s'ha d'agafar la branca de l'esquerra. Continuem baixant.

0.08 4.17 17.340

Per la dreta se'ns uneix un camí; seguim baixant vers el fons de la vall de Guardia-Lada.

0.03 4.20 17.540

Hem arribat al fons de la vall on trobem el camí de Talavera a Guardia-Lada; l'hem de seguir cap a la dreta (740 m).

0.11 4.31 18.290

Som en una ampla collada on fan cap nombrosos camins. A l'esquerra hi ha una gran bassa on s'hi recull l'aigua de la pluja; la voregem i continuem en direcció al poble de Talavera, del qual ja es veuen algunes cases.

0.06 4.37 18.640

Passem a tocar d'un grup aïllat de cases i poc més enllà ja entrem en el nucli de Talavera de la Segarra pel seu carrer Major (775 m). Ací finalitzem l'etapa d'avui.

Agustí Poch

Desembre 1992

*Menja bé i caga fort,
i no tinguis por de la mort.*

(Refrany popular)

